

Ola Lönnqvist maj 2014

Vi minns vårt Bleckstad / Blixta

Sammandrag ur samtal förda med personer
boende i Bleckstad
eller
med anknytning till Bleckstad
Hösten 2013

dvs

BLECKSTAD UNDER MODERN TID

Bakgrund

Under mitten av 1600-talet fanns det 3 gårdar (hemman) i Bleckstads by. Om det innebär 3 familjer eller fler går inte att avgöra. Det troliga är dock, som det var på den tiden och långt senare, att man på en gård levde tillsammans flera generationer. De ”pensionerade” bodde kvar på gården, kanske i byggnadens andra våning, kanske i en stuga på gårdstomten (undantaget) samtidigt som den yngre generationen, med barn, svarade för den huvudsakliga hanteringen av allt på gården.

Under 1700-talen och 1800-talet ökade antalet gårdar (hemman) upp till 8 stycken. Enstaka torp fanns i byns närhet. På grund av de principer man använde för fördelningen av nybruten mark (solskifte) så kom varje hemman att ha ett otal tegar (åkrar) liggande lite här och där på byns mark. Det blev i längden ohållbart och orationellt och som en följd av detta började man ”skifta” byarna i Sverige och så även i Bleckstad. Den sista förändringen ”Laga skiftet” skedde i Bleckstad på 1860-talet och resulterade i att antalet gårdar i själva byn reducerades till det antal som fortfarande består, dvs tre gårdar. Ett antal enheter (gårdar, torp) flyttade från bykärnan och erhöll mark utanför gårdens centrum. Åkrar och annan mark samlades i större enheter, en enhet för varje gård i huvudsaklig anslutning till huvudbyggnaderna.

På den Häradsekonomiska kartan från 1860-talet går det att se vilka enheter som flyttades från byns centrum och var de förlades. Utflyttningen kunde gå till på två sätt, i ena fallet monterade man ned gårdens byggnader och uppförde dem på sin nya plats, i andra fallet byggde man helt nya byggnader på den nya platsen.

De utflyttade gårdarna är:

- 1* En gård liggande halvvägs mellan Bleckstad bykärna och Bogsten, numera omgärdad av Bogstens mark, men fortfarande registrerad som tillhörande Bleckstad. Benämnes numera: Gärdet
- 2* Två gårdar liggande på båda sidor om (den gamla) vägen till Söderköping. Benämnes numera: Smedstorp och Solliden nära Pettersberg/borg, som i sin tur kanske också är utflyttat.
- 3* En gård liggande i korset av vägen till Söderköping och vägen mot Nybble. Benämnes numera: Edwardsborg med Åldersro.

Detta innebär att mot slutet av 1800-talet har Bleckstads gamla bykärna till stor del splittrats, tre gårdar ligger kvar och flera har fått annan plats inom Bleckstads bys geografiska område.

Man kan fråga sig vilken effekt detta fått:

Har man samarbetet, har den gemensamma skötseln av åkrar, ängar och skogsmark, förändrats? Har man slopat de tidigare gemensamma överenskommelserna om utsäde, träda och annan användningen av marken?

Har man skaffat egna redskap i stället för samutnyttjande?

Och dessutom:

Har detta inneburit att människorna i Bleckstad, dess invånare, kommit längre från varandra, inte enbart geografiskt, utan även socialt jämfört med förr?

Är det enbart så att de familjer som bor i gamla bykärnan, utefter den gamla bygatan, som anser sig vara och/eller anses vara de enda riktiga bleckstadsborna?

Frågorna ovan går nog inte att hitta tydliga och entydiga svar på. Men jag håller för troligt att det slutliga skiftet undan för undan har inneburit en kraftig reduktion av all samverkan. Förr var den nödvändig, i det närmaste lagstadgad, nu är det inte nödvändigt samverka, det finns inget krav på det.

Under 1900-talet har gårdarna förändrats så att ett par av de gamla gårdarna vuxit till i yta medan andra reducerats i yta. Detta har skett genom försäljning men även genom att man arrenderar ytor av varandra.

Det andra som skett efter skiftet när det gäller fastighetsbildningar inom Bleckstads geografiska område är att mark styckats av och sålts till ”nybyggare” vilka i något fall ägnat sig åt jordbruksverksamhet medan flera andra enbart byggt villor för eget boende på den avstyckade tomten. Resultatet av detta är att det inom Bleckstads område nu i början av 2010-talet finns fler fastigheter (ägda markytor, markägare) än det någonsin funnits.

Dessutom kan man notera att man blivit mer och mer beroende av närheten till en stad. Produkter som man förr tillverkade på gården, ex genom smide eller sågverksamhet (såg fanns t ex i grannbyn Kolstad) måste man numera inhandla i staden (Suarn, Sörping, Söderköping) eller från företag belägna längre bort än så. Självhushållningen har helt upphört och nu har man vad jag skulle vilja kalla beroendehushållning.

Barnen och 1900-talet i Bleckstad

Under hösten 2013 genomförde jag flera samtal med ägare, boende, och före detta boende i Bleckstad med bakgrundstanken att få kunskap om hur livet gestaltade sig under senare hälften av 1900-talet men även med en förhoppning att få grundkunskap om Bleckstad inför fortsatt forskning om byn.

Jag samtalade och spelade in samtal enligt följande:

7/10	Brita Hermelin och dottern Aino, Östergården
10/10	Rune Andersson, Smedstorp och hans syskon Lennart och Inger
22/10	Olle Petersson, fd Pettersborg
22/10	Germund Karlsson, Söderbacken
29/10	Åke Sjöberg och dottern Annelie, f d Edwardsborg
4/11	Margareta och Åke Ziedén, Bokhem
12/11	Stig Eriksson, f d Bleckstads by
14/11	Magnus Berge f Karlsson, Mellangården

Fler har kontaktats men av olika anledningar har samtal ej genomförts.

Den gamla goda tiden, ett uttryck man ofta använder, liksom ”Det var bättre förr”. Men var det så? När jag lyssnar på mina inspelningar och försöker minnas stämningen under samtalen så får jag faktiskt en känsla av att det kanske var ”bättre förr” eller åtminstone att det ”inte var sämre förr”. Flera av berättarna ser tillbaka på sin tid som barn och ungdom och minns med stor glädje livet i Bleckstad. Där fanns, säger man, upp emot 20 barn i och runt bykärnan, barn i olika åldrar, flickor och pojkar, och man lekte tillsammans, man umgicks tillsammans och man hade roligt. Avståndet mellan barnen var inte stort, något 100-tal meter som längst.

Man träffades på olika platser och man kunde leka på gårdarna men även på vägen mellan Söderköping och Kulefall, vägen genom byn. Trafiken var väldigt liten och den enda man i stort måste se upp för var mjölkbilarna, och när den kom det visste man ganska exakt. På vägen fanns en liten backe som man vintertid använde för att åka kälke och spark i. Och för att göra det mer spännande och fartfyllt så sammanfogade man lekredskapen till långa ”tåg”. En och annan dikeskörning förekom, men aldrig var det någon som gjorde sig illa. Och kom någon och sandade så borstade barnen bort sanden. Nej, det var nära mellan gårdarna, speciellt som man inte behövde gå på vägen utan tog genvägen över gårdarna.

Utefter vägen lade man då och då ut en plånbok bunden i ett snöre. Så gömde man sig och när någon for förbi, hände det att denne stannade hästen och klev av vagnen för att ta plånboken, men då försvann den snabbt in bland buskarna.

Vägen genom Bleckstad lades om, rätades och breddades i mitten av 1930-talet genom insatser av så kallade AK-arbetare. (Nödhjälpsarbeten som startade redan före första världskriget men som under 1930-talets svåra år fick stor betydelse för att motverka arbetslösheten. De vägar som då byggdes eller förändrades var, säger man, nog de sista som byggdes med så gott som enbart handkraft).

Vägen drogs nu utanför Smedstorp, där den gamla vägen nu har karaktären av en lokal gårdsväg, och den förändrades kraftig även i Bleckstads södra delar. Man bröt även sten lokalt för att ha till vägförändringen. Uppe i skogen fanns det förr gropar, där höll vägarbetarna till, och det sägs, berättar man, att de där brände sitt eget brännvin.

Solliden och Smedstorp

På julen, eller snarare efter julen, var det vanligt med julgransplundring i Blixta hos familjen Hermelin, berättar Brita och Aino Hermelin. Då var byns alla barn inbjuda och det dracks saft och äts bullar och kakor, även tårta förekom. Det dansades kring granen, man lekte lekar och man sjöng och så plundrades granen på godis och äpplen och så kastades den ut. Som Brita Hermelin sa, jag har haft julgransplundring nästan ett helt liv (med tanke på att var relativt

stor åldersskillnad mellan hennes egna barn) och än i dag möter jag åldriga gråhåriga män som minns barnafesterna hemma hos oss.

På Blixta bakgård ordnades det ofta barncirkus till vilka föreställningar barnens föräldrar inbjöds. Man hade lejonvämjare, sjöng om Valpen i fönster, sålde ett-öreskola för 2 öre och byggde en särskild inhägnad runt cirkusplatsen

På sommaren var det fest hos familjen Ziedén, men inte bara för barnen, utan även för de vuxna. Ute på gårdsplanen lektes det lekar för och med barnen, men det roligaste var nog ändå när det var dags för säcklöpning för de vuxna karlarna. De hoppade och skuttade, de ramlade och skrattade och alla barnen hade väldigt roligt åt att se sina fäder (det verkar som om mammorna aldrig hoppade) ”bära sig åt” och ”skämma ut sig”. Framåt kvällen blev det dans för de vuxna.

Med tiden rann dessa tillställningar ut i sanden beroende på att antalet barn undan för undan sjönk och i och med att arrangörerna åldrades. Men man ser tillbaka på dem med stor glädje.

Under mitten av 1900-talet, troligen redan under 1940-talet, eventuellt något senare, uppfördes på Blixtas mark en dansbana och några kiosker för lottförsäljning mm, helt enkelt en Festplats, en Folkets Park, även om namnet aldrig användes. Bakom det hela stod ett antal kvinnor verksamma inom Drothems Lottakår och under ledning av Brita Hermelin och med bland annat Rune Anderssons mor i sällskapet. Ja, man byggde inte själva, men man låg bakom och var initiativtagare och man svarade för att det fanns verksamhet på festplatsen. Timmer till dansbanan stolpar, marken sluttade, tog man i skogen. Hela byn ställde upp med arbete, både kvinnor och män, ja till och med från andra håll i Drothem. Från början var den avsedd för de boende i Bleckstad och Drothem men utan annonsering så spreds ryktet om festplatsen och antalet besökare bara ökade och ökade, för att per sommar uppgå till närmare 5000 personer.

Olle Petersson minns när han och Nils Hermelins yngste bror, Jan, samt några andra grabbar under realskoletiden blev engagerade i att uppträda på en hembygdsfest. Alla skulle föreställa afrikanska infödingar som hoppade och dansade runt en gryta. De blev nedsmetade med något svart som tog flera dagar att bli fri ifrån, dessutom hade man minimalt med kläder på sig. Olle har ett minne av att det torde ha varit 1944 eller 1945 och att Brita Heremlin var den som arrangerade det hela.

Under början av 1950-tale hyrde idrottsföreningen Skogspojkarna festplatsen där man ordnade fester för att stärka klubbkassan.

Till slut blev det parkeringsproblem eftersom allt fler kom farande med bil. Brita Hermelins make Nils skulle en gång få besök från en studiekamrat från Stockholm och när han kom med tåget till Söderköping var en taxichaufför framme och sa till gästen: Jag antar ni ska till Blixta (alla skulle ju dit för just då var festplatsen öppen), vilket förvånade gästen oerhört. Hur kunde chauffören veta vart han skulle. Verksamheten upphörde, inte enbart beroende på parkeringsproblemen utan engagemanget i den ursprungliga damgruppen ebbade ut bland annat beroende på damernas ökade ålder, utflyttning mm. I ungefär 10 års tid höll man på,

dock inte årligen. Man hade haft hög kvalitet på underhållningen med gäster såsom musikkåren vid Bråvalla, operasångaren Bernhard Sunnerstedt och radioprofilen Lars Madsén, varav den förre duschade i Blixta så det rann vatten i hela huset.

Det här var ingen festplats för barnen i Bleckstad, men det förekom, hörde jag sägas, att man tog sig dit för att se vad som hände när de ”stora” festade och efter festtillställningens slut gick man gärna omkring och letade borttappade mynt, vilka inte var så få, vilket man hittade och som berikade barnens kassa. Även tomglas fanns det i buskarna och Rune Anderssons far lär ha hittat en odrucken liter brännvin.

Under samma tidsperiod som det var festplats i Bleckstad så genomfördes hembygdsdagar i Herrborum och Brita Hermelin menar att arrangörerna där, grevinnan och greven, ansåg att man konkurrerade med dem i Bleckstad. När verksamheten var slut monterades dansbanan ned och flyttades till Kulla gård, där det fanns festplats. Det fanns flera mer lokala festplatser bland annat i Norrbotorp.

Der var alltså gott om barn i Bleckstad och alla gick de i skolan i Grimstad. Den låg inom lagom avstånd så att man kunde ta sig dit gående eller per cykel om man hade sådan. Skolan hade först alla klasser dvs klass 1 till och med klass 6. Den var dock inte större än att klasserna var organiserade i så kallad B-form, dvs i samma klassrum undervisades två klasser, klass 1-2, klass 3-4 och klass 5-6. Det innebar att man varje år fick en halv klass nya klasskamrater, men ingen av dem var i praktiken särskilt ny, för dels så bytte man tillbaka ett år senare och dels så kände man alla barnen, inte bara de i Bleckstad, utan även de från andra gårdar (byar) som ingick i Grimstad skolas upptagningsområde.

Enligt vad som Olle Peterson berättar så var organisationen en annan, man hade klass 1 och 2 tillsammans, medan alla de större barnen i klass 3-6, dvs 4 årgångar, bildade en gemensam klass. Olles lärare i småskolan var Elvira Wennerberg och i storskolan magister Andersson, som under Olles tid bytte efternamn till Karsgård, ett namn som kanske syftar på en plats i Värmland varifrån Karsgård kom. Han hade jobbat länge i skolan, Olles far hade en gång i tiden också haft honom som lärare. Att vara flera årskurser i samma rum var inte så illa. Man hade ledigt när man gick i 3-4:an en dag i veckan, och en annan dag var det 5-6:s tur. Ett och annat snappade man nog upp från de andra klasserna, repetition blev det eller stora nyheter.

Småningom hade skolan enbart första och andra klassen och fortsättningsskola. I de högre klasserna, 3 – 6 (7) gick man i Folkskolan i Söderköping (senare kallad Vintervadsskolan).

Under en tid flyttade barnen från Brotorps skola till Grimstad, då den förra skolan lades ned. Busschauffören var vänlig, berättar Rune Andersson, eftersom Rune fick följa med lite längre än hem, ända till Brotorp, där det bodde en flicka som Rune var betuttad i och som han kunde följa hem, och sedan fick han åka med tillbaka till Korset.

Folkskoll. Kantor	Karsgård Andersson, Carl Theodor	84 16/4	Naum, Skbgs. l. 4	9
	fd. Ingrid 27	99 25	Södervall	9
Lär.	Vennberg, Augusta Elvira Maria	85 28/2	Kalmar	o
Hushåll.	Nilsson, Signe Matilda	00 1/10	Ö. Husby	o

Boende i Grimstads skolhus december 1940 enligt mantalslängden 1941

Grimstads skola stängdes på 1950-talet och därefter hänvisades alla barnen till Folkskolan. Då fick man åka buss till skolan. Hållplatsen låg i det så kallade Korset. Det kändes att man var från landet, menar Aino Hermelin, stadsborna såg på oss på ett annat sätt än på varandra. Våra skoltider var dessutom anpassade till skolskjutsen, taxin eller bussen, som körde oss till och från skolan.

Några av barnen i Bleckstad fortsatte sin skolgång i Samrealskolan i Söderköping (nuvarande Bergaskolan) och under senare delen av 1960-talet, då grundskolan genomfördes i landet, gick man 9 år på Ramunderskolan.

Det fanns även söndagsskola (kristen sådan), men var den låg kom inte fram under samtalet. Lärare var dock Karsgård.

I Bleckstad och dess närhet fanns en tid två bandylag. Puttens IK, ett bandylag som bestod av barn och ungdomar från Bleckstad och som röjde sin plan på en liten damm eller ett kärr, tog bort vassruggar, skottade snö och skrapade is och byggde sina egna mål. Och så mötte man ärkefienden Tyketorps IK.

Putten eller Puttbrunn var en grävd källa invid vägen en liten bit söder om byn. Där stannade hästskjutsarna för att vattna hästen, dvs låta hästen dricka, berättar Rune Andersson. Han antyder att namnet kanske var Prutten för att forkarlarna kanske passade på att prutta, göra sin behov, när de ändå stannade.

Samstämmigt säger man att man som barn hade mycket roligt ihop. Man upplevde aldrig att det var några sociala skillnader mellan familjerna men tänker man efter så kan man notera att det nog var det. Bostäderna var olika stora, gårdarna var olika stora, fester och barntillställningar ägde inte rum hos alla och någon kom i släde till kyrkan under julen.

När jag tar upp frågan om riktigt gamla tider, om fornlämningar och liknande, så är det inte mycket jag får höra. En källa kallad Farfarskällan eller Svartkällan, uppe i skogen är en naturlig källa, men den är eller har åtminstone varit stensatt. Den har då och då rensats upp och är såvida man förstår mycket gammal.

Vid jordbruksarbete har man hittat stenyxor och halvfärdiga sådana lite här och där. Fornminnesmarkeringar finns ju utsatta på några kartor. Stensträngar, stenrevor, finns också inom området, vars funktion man är lite osäker om. De finns utsatta på en karta, sägs det, som Södra Skogsägarna har.

Den stora branden på 1950-talet

Alla jag samtalat med visar mig gärna ett tidningsurklipp om den brand som 1953 drabbade Bleckstads by. Då brann en ladugård helt ned till grunden. Branden startade nattetid men så gott som alla i byn och dess närhet vaknade och blev vittne till vad som hände.

Mer om detta finns i den uppsats som handlar om "Det stod i Lokaltidningen".

Okänd tidning, 1953 oktober

1953 i oktober månad väcktes den då 23-årige Olle Petersson av sin mor som på något sätt uppfattat att det brann i byn. Snart samlades nästan alla i byn och dess omgivningar för att se släckningsarbetet när flera hus brann och brann. Endast ett par djur brann inne, men flera byggnader totalförstördes. Man hade svårt att få tag på vatten, slangar lades ända från Bleckstad by till Storån ner vid Kolstad, vilket tog lång tid. Tursamt nog klarade sig alla boningshusen utan enbart, om man kan säga så, ekonomibyggnaderna förstördes. Självklart blev det stora problem för var man skulle placera djuren under den annalkande vintern, nya hus blev klara först under året därpå. Dessutom, även om försäkring fanns, så orsakade

branden ekonomiska problem. Orsaken till att det började brinna kommer inte Olle Petterson ihåg, men det pratades om elfel.

Blixta Östergård

1927 uppfördes den nuvarande huvudbyggnaden på Blixta, vilket framgår av årtalet på vattentornet som finns strax bredvid. I vattentornet pumpades vatten upp genom så kallad kölvandring, dvs en häst spändes för och fick gå runt runt runt och på sätt driva pumpen varvid vattentornet fylldes med vatten.

Först 1940 fick man el till Bleckstad by (Blixta) och då kunde vattenpumpen drivas modernare.

Östergården bildades genom sammanslagning av två gårdar, Jonssonska gården och Linellska gården, berättar Brita Hermelin, vilka båda köptes av Nils Hermelins far strax innan mangårdsbyggnaden uppfördes. Familjen Hermelin, ursprungligen från Nykil, var en stor familj, man hade 9 barn i hushållet, dessutom hembiträde/hushållerska och till gårdens skötsel fanns jordbruksarbetare anställda. En av orsakerna till att man flyttade till Drothem var för att ge barnen en bättre skolgång än vad som varit aktuell i Nykil.

Brita Östman, född i Hovmantorp, flyttade från Tomtaholm till Blixta i samband med att hon 1940 ingick äktenskap med Nils Hermelin. Britas familj hade flyttat från Lessebo, där fadern Arthur varit anställd som civilingenjör på pappersbruket och morfadern varit gårdsägare därstädes. I Drothem engagerade han sig politiskt och Britas familj blev ganska snart bekant med familjen Hermelin. Detta resulterade att den jaktintresserade bjöd in Östman på jakt, en jakt som även Brita deltog i. I sällskapet fanns då den unge Nils, född 1911, och det resulterade i att äktenskap mellan de unga Brita och Nils så småningom ingicks.

Nils Hermelins 12 år yngre bror Karl Birger kom till gården där han arbetade som ansvarig för lantbruket, men även visade sig vara en god kock, vilket i senare fallet innebar att han snart övertog den delen av hushållet och ersatte på så sätt hushållerskan när hon slutade. Relativt snart informerade han sin bror Nils om ”Att nu skjuter jag hönsen”, och ganska snart även ”Nu skjuter jag grisen”.

När Brita Hermelin berättar detta lägger hon till med ett skratt: ”Jag tror nästan att Nils började ana farhågor för egen del”.

Brita erinrar sig namnen på ett par av de anställda: Stina Majken Andersson, hembiträde, Johan Leander, jordbruksarbetare, Alfrida Eugena Svensson, hembiträde, fröken Månsson, hembiträde, Brita Karlsson från Eklund i Kolstad, men tillägger att det var rätt länge sedan så några namn finns inte i minnet, men vi har dem här bland anteckningarna. Och så var det ladugårdskarlen Johannsson, som bodde i ett hus där maskinhallen nu står, Harald Jonsson

arbetade delvis här, men Nils var ofta ensam. Ja han hade lärlingar också, en var Stig Rammel, och en som lärde sig köra traktor på gården var Greve Magnus Stenbock på Herrborum.

Antalet anställda i jordbruket minskade. Blixta var först med traktor och skördetröska i byn, och med bil också, en Ford.

Men det fanns mycket hjälp i byn, där fanns hovslagare, Gunnar Jonsson, och egen bysmed.

”Kalle Sörping”, en i vida känd motorcyklist, som tävlande som sådan, var en originell person som ofta syntes i trakten.

Karl, ägde en tid Edwardsborg, men kom att omkring 1950 att uppföra egen byggnad i Bleckstad, den som numera heter Valsberg, vilken han dock snart sålde.

Brita, som jag träffade i början av 1970-talet, var då ordförande i skolstyrelsen i Söderköpings kommun. Hon hade en tid även andra politiska åtaganden såsom ordförande i socialnämnden. Politiskt engagemang hade även hennes framlidne make Nils. Hon berättar att politiken dominerade ofta privatlivet i byn och inte enbart vid sammankomsterna i Drothems sockenstuga. Nils var högerman, lantbrukaren Nils Karlsson, Magnus Berges far, var stark bondeförbundare och byggmästaren Erik Pettersson i Petersberg var socialdemokrat, begåvade och duktiga karlar alla som respekterade varandra men som gärna diskuterade allt i Drothems socken. Kanske var det från deras privatsamtal som hela socknen styrdes.

Livet förändrades på Blixta när de unga dök upp. En gång 1939, berättar Brita, kom hon klädd i shorts, på så kallad fin kycklingmiddag, och det passade sig inte varken bland de äldre eller hos fröken Månsson, hushållerskan.

När Brittars far skulle begravas skulle Brita putsa, blanka, skorna, bli åt sin make Nils, men se det gick inte för sig så Lisa Jonsson, på begravning skulle man inte ha blanka skor.

En gång, berättar Brita, så bjöds alla fruar i Bleckstad by, hem till Hermelins gård strax efter det att Brita och Nils gift sig. Brita, då 21 år gammal, ville bjuda på fina snittar, kakor och te. Brita tillfrågade Maria Karlsson vad hon tyckte och fick svaret: Jo, jag smakade det en gång när jag tjänade hos prästen i Grebo, sen aldrig mer! Nej, det var för modernt och det föll inte i god jord, i alla fall inte då och inte hos henne.

Nils Hermelin gick med som frivillig i kriget i Finland januari 1940. Då var han underbefäl, sergent, i det som kallades Svenska frivilligkåren. När Brita skulle hämta posten, som skedde vid samlingen av brevlådor vid byn, dök alltid Oskar Eriksson upp, slaktaren och bonden, som tyckte ”det var åt helsike att Hermelin dragit till Finland, ryssarna skall jag nog klara av när och om de kommer hit”, och därför ofta, varje dag, frågade: Nå, är Hermelin skjuten än?

Och Brita brukade svara: Nej, inte än!

Under Britas tid tillsammans med Nils skötte hon hushållet utan hjälp, som seden började bli, dvs lagade maten, skötte katt, gris, höns mm medan Nils var ansvarig för ladugården, jordbruket och var dessutom en inbiten jägare. Lantbruket togs 1954 till viss del över av grannen Nils Karlsson, far till Magnus Berge, med vilket ett arrendekontrakt upprättades och ett avtal om överlåtelse av jordburksredskapen med hjälp av Ringarumsbon, riksdagsmannen och häradshövdingen S B Hollertz.

Förutom att Brita Hermelin var engagerad i politiken, och tidigare Drothems lottakår, så kan författaren notera att hon en ganska lång tid arbetade som lärare, främst i gymnastik, vid samrealskolan, dock obehörig sådan, och dessutom hoppade in då och då i andra ämnen. Vi avslutar i stort samtalet med att diskutera kring soldatorp, båtmanstorp, i Bleckstad. Där nämns Kronoborg, Falktorpet och Hermanstorp, utan att vi kommer fram till om det är samma torp som avses, eller om det är flera olika torp. Hos Hermelins finns dock en serveringsbricka given till dem av Herman och Helga Falk på Hermanshult.

Brita Hermelin har samlat bilder och tidningsurklipp och olika dokument från sin tid i Bleckstad, handlingar som ömt har vårdats och som även kan vara till glädje för fortsatt forskning om 1900-talet i Bleckstad by.

Nils och Britta fick fyra barn: Aino född 1941, Ulla född 1943, Johan född 1947 och Gunnar född 1957.

Smedstorp

Förutom samtalet med Rune Andersson i Smedstorp och hans syster Inger och bror Lennart, den senare också numera granne med sin bror, så har Rune på ett utmärkt och intressant sätt skrivit ned en hel del av sina minnen.

Lennart Andersson, som nu bor i Solliden, kom dit 1988, medan brodern Rune nästan hela sitt liv bott tvärs över gatan i Smedstorp. En tid bodde han dock i Blixta, i den så kallade Lillstugan, som nu inte finns kvar, och sedan en tid i Eklund i Kolstad.

Syskonen Anderssons mor var som tonåring lillpiga på Blixta, men hon bodde hemma i Smedstorp.

Ladan i Valsberg, numera garage och verkstad, byggdes av syskonen Anderssons morfar på Smedstorp. Han ägde då marken. Bostadshuset uppfördes senare av Karl Hermelin, som köpt marken av Andersson för 10.000 kronor och senare erbjöd sig sälja den till Rune Andersson för 40.000 kronor.

Det var då ett ganska stort belopp och Rune hade inte råd med det. Karl Hermelin sa dock att om du tar ett lån och besår marken med vete så får du en avkastning som finansierar räntor och eventuella amorteringar. Men Rune menar att då fick han ju inget alls för arbetet, inget över för egen del. Det blev ingen affär.

Eftersom jag bott i Bleckstad hela mitt liv 78 år, kommer jag ihåg 70 år tillbaka, mycket som har hänt och utvecklas, för såg man mycket folk i rörelse, träffades och pratade. Nu ser man bara snabba bilar och traktorer fara förbi. Jag och min far Gunnar Andersson 13 1902, var med natten när (8)ätte hus brann ner, vi gick brandväkt flera nätter, det fick vi betalt för. Det var ~~13~~ oktober 1953

Min morfar Anton Sandell, utbildad smidesmästare född 1871, köpte Smedstorp Bleckstad 1921 bostad, smedja Ladugård, Lillstuga stort uthus, (7) Sju tunnland jord för 7000 kr, Byggde en stor lada till jorden, och tillbyggnad på huset, 1935 byggde han till rum som mor och jag fick bo i ett par år. Tre kor, grisar och får. På 1920-talet tog han hem sin gamla mor, (2) två syster och (1) en bror Axel som fick bo i Lillstugan på 10 m² yta.

Anm: Runes far Gunnar föddes den 26/2 1902

En järnspisel. Axel stannade kvar tills han dog och jobbade i smedjan. Han var ungtkarl och mycket tyst. Nästa som hyrde dillstugan var konstnär (tavlor) och hette Landstet, nästa var slaktararvid från Ringarum, hade lungsot och dog där, när jag väte upp, gick jag ofta upp till Axel, vi bara satt där och var tysta, ibland hade han en karamell. En jordkällare finns under dillstugan. Ären dillstugan byggdes till ett rum, som användes till att ~~ha~~ torkat, salt och rökt kött, ären tunna med salt sill.

Morfars hade ären ett skostem, där han skodde hästar, med hästskor som han smidde själv, ären ortens kor värkte (klippte) han klövarna på. Det var alltid mycket folk och få på smedbacken, när bönderna kom med hästskjutsar, skulle dom stanna till och få en sup av smen, morfars drack inte, bara en tesked till kaffet varje morgon, men han hade en

halvliter med bara lite i, så vardet stod
men han fyllde på lite till, tills nästa
gång.

En bra kund var länsmann Lindell
Sörping som hade häst-vagn, som skulle
servas, med nya vagnshjul och annat, när
kunderna frågade hur mycket han
skulle ha, sa han jag ska väl ha
30- till 25 öre, han blev lurad av en del
bönder också.

I smedjan fanns (2) trä smedstäd, Lässjö
(1) en verborr och verktyg när han gjorde
vagnshjul.

Städet har jag kvar och lite special-
tänger, när jag köpte Smedstorp rev ja-
ur smedjan, och gjutade golv och gipsad
tak och väggar, det var ju jordgolv
och allt var svart och sotigt.

Många, många gånger var jag i smedjan
och drog i Lässjö. På sommaren fick
jag dra slipsten åt mortar (Anton)
när han slipade liar.

Anton var mycket snäll, det hände att
gav (1) en krona, men jag fick inget säga
till mormor

morfars var speleman, hade ett enradigt dragspel, när han var ung spelade han upp till dans, vid något vägkors eller loge, han satt i skummrasket ^{på krällarna} och spelade och jag hörde på, det var nog därför jag började spela själv, när jag var (10) tio år fick jag mitt första tvåradiga dragspel av min far Gunnar, som hade lagat bälgen med sönderklippta brudhandskar och lim. ~~Jag~~ min mor var trött på mitt spelande, det var låten musik, musik, jag spelade jämt och dansade med stolar.

Även en rattenkälla var grävd på tomten en stor rattenbrun grävd far och Gösta Henriksson, som fanterna bykade i och Anton (morfars) hämtade vatten till djuren, det var många hinkar han bar med drakten.

En specialkärra gjorde Anton, drog ned sin mjölsa till mjölkbryggan i Bleckstad Bleckstad starades Blixta ca 40-talet Första traktorn kom till Blixta till Nils Hermelin, Det var en stor

och tung och bullrig sak, såg ut som en stor vägskrapa, men den var för tung och tryckte till jorden för hårt. Jag tror det var en dants -40-talet men annars var det bara hästar.

På Blixta gård Hermelins fanns det avelstjurar och gulltar, som Drothems bönder kom med sina kor och sugor. Urikesfolk fanns det då i Blixta bysmed Anton, bygg och målare Gunnar Andersson, skogvaktare Nils Ziden, slaktare ELOf Ericksson, hovslagare Gunnar Johansson, politiker Nils Karlsson (Magnus Berges för), Nils Hermelin baron

När jag köpte Smedstorp 1962 gjorde jag om smedjan till garage mina söner Kjell och Kristofer började med rallybilar, sedan kom barnbarnen Johan, Emil och Marcus och byggde om bilar till A-traktorer minst ett 10-tal, som dom hade och sålde. En smörjbygga finns där också, som det varit mycket bilar på.

Många bilar lagades av barnbarnen.
Vi har smedjan som vi styckar vilt
i, det är nog ca 500 djur som
styckats där, en viltkyl har vi också
byggt. Förr hade vi garagefest där
många gånger, så smedjan har alltid
varit samlingsplats, sedan 19-hundratalet.
Den kallas smedjan än.

När jag köpte Smedstorp, började jag
lägga om alla tak och la ny vägg-
panel på huset och tillstugan
1969 byggde jag en pool.

Dom gamla järngrindarna utan srets
finns kvar än idag, som Anton smidde
Jag minns också när Anton tröskade
Det var ett ambulterande tröskverk
som drögs av en råolja motor med
ratten kylning. Även en såg fanns på
St: kolstad som många jobbade på,
den hördes vida omkring, ägare var
Karl Albert (40-50-talet?)

min far var plankbärare, min mor gick
i Geimstad skola, även jag i 7 år, även
söndagskola (Anna Karsgård)

Jag hade trettital höns och tuppar till slakt, fasanodling i hägn, byggde äggkläckningsmaskin och kläckte fram många fasaner, som jag slaktade, ett par är åt vi fasaner till julmiddag.

Många fasaner sålde jag till godset Krusenhorv, Min bror Lennart och jag hade ett hundratal kaniner, som vi slaktade och sålde, och åt.

Mina stora intressen har varit jakt, fiske, dragspel, och folkvace.

Jakten lärde jag mina söner, dom var med i skogen redan vid 7-8 års ålder och hållet på än, Kjell är 53 år, Krister är 50 år. Krister är utbildad till vapensmed.

Det fanns flera vilda personer i Bleckstad. Jotte, Nisse Karlsson Lagårdsman Torsten, Runo, alla var glada i flaskan. Man hade mycket att fitta på lördagskvällen, när dom kom vinglande. Kalle Granström (Kryddan) och hans fru Asta. Skattorpan, Marits i Vesttomta, som gick cykel hem när

inte balansen var så bra.

Gösta Henriksson, Alvar Karlsson,
Harald Johansson var täckediksgrävare
och vattengravarar som rensades.

Allt grävdes för hand

Helge zik-zak Johansson (homopat)
urmakare, dragspelare och munspel
m.m. och dräng på Blixta gård.

Ett 30-tal barn minns jag i Blixta
Gösta och Gerda Henriksons flickor
Anita och Ann-Marie, när dom satt och
väntade på pappa Gösta, på mjölkbryggan
och sjöng med tummarna i mun
pappa kom hem, för vi längtar efter dig.

Mjölkbryggan var samlingsplats för
bönderna, när dom lämnade mjök-
såarna.

När min farfar Johan kom hem med
Taxi på Lördagkvällen, tog dom och
lade honom i diket, efter en stund
kom farmor Frieda, och drog Johan
bakom mjölkbryggan.

Jag minns också världskriget på 40-talet pappa Gunnar var inkallad med Amelie och jag bodde i lillstugan ett rum och kök, ingen el och vatten och utedass, alla fönster skulle vara mörklägda, mycket kallt, vattenhinken var frusen på morgonen. En natt vaknade mor att det var mycket liv utanför, hon väckte mig, då knackade någon på fönstret, och sa att vi inte ska vara rädda. Det var militären som skulle slå läger uppe vid berget Östra Ryds vägen Hermelins.

På morgonen såg vi att det var många hästar där, stora tält och matdress. Det kändes obehagligt, hela Blixta var fullt med militärer och hästar.

Vi har haft byajakt (har fortfarande) sedan 1980-talet, ca 28/29 varje år.

Kronoborgs båtsmanstorp

Torpet, där Bleckstads båtsman bodde, låg strax söder om Bleckstads by, där gamla vägen gör en kraftig sväng. Vägen som nu är enskild väg, och sköts av de boende rätades och drogs vid sidan av gamla vägen under 1930-talet. I modern tid har den nya vägen asfalterats, något som för inte så länge sedan enbart var gjort fram till och med Bleckstads by.

Utefter vägen ligger några nya villor som uppförts under 1980-talet och därefter. Mer eller mindre runt dessa villor ligger ägorna till Blixta (Hermelins), men marken har avstyckats från

Kronoborg, till tomtmark för villor. Ett av husen byggdes av Hermelins men såldes senare. Flera av de som bor där idag är nära förbundna med varandra genom släktskap. Man tycker det är ett alldeles utmärkt boende, nära stora vägen, men ändå en bit ifrån den, vilket gör att man haft och har nära till skolskjutsen utan att för den skull behöva oroa sig för den numera rätt så snabba trafiken.

Farten är ibland rätt så hög och en hel del tyngre trafik går där som i första hand skall till återvinningen i Hjälmsborg. Annat var det förr, berättar Germund Karlsson och hans hustru, när bonden från Västtomta använde vägen för att med oxe och vagn ta sig in till staden. Det var en resa som tur och retur krävde en hel dag.

Antalet barn i området har genom nybyggnation varit ganska stort och det har gått relativt bra att få barnomsorg på förskolorna i Söderköping liksom att få skjuts till de närmaste skolorna i staden.

Villorna i det närmaste området, med ett par undantag, ligger lite spridda vilket har inneburit att man inte har något direkt umgänge, men ändå god gemenskap, med de boende i andra villor. Man talas vid då och då när man träffas, men annars lever man som man gör i vårt land i dag, man har sitt umgänge förutom i familjekretsen på annat håll. Att resa till andra med bil är ganska enkelt och tar inte den långa tid som det förr gjorde när bilen inte var var och ens egendom.

Den moderna tiden gör sig gällande, dels genom att på senare år elledningarna av kraftbolaget lagts ned i marken. På så sätt slipper man numera elavbrott på grund av nedblåsta träd som skadat ledningarna.

Nu arbetar man dessutom på att få fiberoptik dragen till husgränsen för fortsatt anslutning in i fastigheterna. På så sätt kommer man kunna ansluta datorer, telefon och TV till den moderna tekniken, öka hastigheten i kommunikation och av dess kvalitet. För de som är hemmaarbetande i företagsverksamhet kommer det att innebära förbättrade möjligheter att fortsätta att utveckla sitt företagande. Kostnaden inklusive egna förbättringar i fastigheten beräknas närma sig per fastighet ca 15.000 kronor. Anslutningen och invigningen firades för alla berörda med en fest i Blixta hos Hermelins.

Solliden och Pettersborg

Vid mitt samtal med Olle Petterson får jag veta att han först bodde, när han föddes 1930, i Solliden. Det huset bestod då av ett rum och kök i bottenplanet, där familjen Pettersson huserade och på andra våningen ett kök med kamin där en äldre dam bodde. Huset har senare i omgångar byggts om och byggts till.

Olles far var byggmästare och startade att bygga ett hus åt sin familj på Storängsgatan i staden 1938 och ytterligare ett hus på samma gata året efter. Problem uppstod med leveranser av utrustning och kriget tog sin början vilket kom att medföra att familjen i stället valde att köpa Pettersborg i Blixta. Där bodde en Oskar Andersson men en snabb affär skedde och Olles far kunde riva det gamla huset på tomten och byggde sig ett nytt hus, det som fortfarande står där. Även detta blev problem, kriget varade, vintrarna var extremt kalla, och Olle och hans mor

bodde i köket, med ett vanligt fönster och i övrigt igenspikade fönsterhål medan fadern var inkallad. Man hade till en början ingen el, Olle tror sig minnas att den kom 1943.

Under de första åren man bodde i Bleckstadsområdet hade man ingen telefon, det fanns bara hos Oskar Eriksson, men därifrån kom det ibland bud med information. Själva växeln, manuellt skött, som den var på den tiden, fanns i Söderköping.

Nära Drothems kyrka, mitt emot Kalle med Pipas stuga, låg sockenstugan. Där skedde sammanträden som rörde Drothem och där var det även konfirmationsundervisning, eller som det hette, där gick man och läste, vilket Olle gjorde för prosten Torefeldt. I den vanliga skolan var det Grimstad som gällde. Olle tenterade in i samrealskolan, men var inte så engagerad i skolgången. Senare i livet studerade han ritteknik och byggnadsteknik på tekniska skolan i Norrköping. Detta ledde till att han kom att jobba tillsammans med sin far till en bit in på 1960-talet.

Olle var med och byggde, ritade, huset i Valsberg, som Karl Hermelin byggde åt sig. Han har även ritat hus utefter Ringvägen och andra ställen.

Valsberg

1954 lämnade Olle Pettersson föräldrahemmet och flyttade till Sturegatan 7 i Söderköping. Hans föräldrar bodde dock kvar, fadern avled 1970, varefter modern sålde Pettersborg.

Olle minns att alla i Bleckstad på den tiden umgicks, man hade kalas där alla var med, Herrarna ägnade sig ofta åt att spela kort, bland annat något som han kallar ”kille”.

Självt var han ofta på besök i Edwardsborg, som på den tiden enbart bestod av den lilla stugan som i dag benämns Åldersro. Där bodde Edvard och hans hustru Anna. De hade en ko, en gris och några höns och de odlade jordgubbar. På kullen fanns ingen byggnad. Detta var före det att Valsberg byggdes och ladan hos Valsberg var någon form av maskinbyggnad som tillhörde Smedstorp som då ägde marken.

Landsvägen byggdes om, enligt Olle, omkring 1934. Vintertid plogades snön bort av hästar som drog en tråplog. Plogen tyngdes ned av några herrar eller unga grabbar som var bosatta i Alboga, dvs som tillhörde vårdinrättningen Storängen. Trafiken bestod mestadels av hästskjutsar, men en och annan bil dök också upp. Mjölkbilen stannade till vid byn där mjölkbryggan fanns. Denna var ”inbyggd” i ladugården och tjänade alla bönderna i trakten.

Det var således inte en mjölkstätta på vilken ungdomarna kunde samlas kvällstid, något som annars var ganska vanligt på landsbygden.

Edwardsborg

Fastigheten har fått sitt namn efter Edvard Karlsson som tillsammans med sin hustru Mathilda köpte fastigheten på 1920-talet. Med Edwardsborg avsågs då den byggnad som i dag benämns Åldersro, och som är ett ganska litet torp. Edvard var enligt Åke Sjöberg ej så talför och lär ha sagt: När jag kommer hem så säger jag godafton och sen så säger Tilda (?) resten.

När Åke Sjöberg byggde den nya villan uppe på kullen 1973 så fanns där en gammal lada som han rev. Det nuvarande stallet fick Sjöberg av Måke Sköld, som bodde på Skogsvägen 11 i staden. Åke monterade det på någon form av hjul och lät köra det utefter vägen från staden till Blixta korset, sen gick det inte längre, utan han fick montera ned huset för att senare uppföra det uppe på kullen. 1980 flyttade Sjöbergs från Edwardsborg.

I Åldersro bodde då en tid en äldre dam vid namn Theresia. Hon hade köpt huset och bodde där ensam. Hon hade en ko, som hon inte klarade av själv utan hemtjänstens personal fick komma och mjölka den. Dessutom hade hon en hund, en Grand Danois, Innan hon kom till Åldersro hade hon arbetat inom textilindustrin i Norrköping. Ibland fick hon besök av sina barnbarn, tvillingarna Anders och Peter Lindh, som var födda omkring 1965, vilka när de var där kom att ingå i gruppen barn i Bleckstad och Kolstad som lekte och ha kul tillsammans.

Åke Sjöberg renoverade Åldersro och tycker sig ha sett spår av att huset varit nedmonterat och återuppsatts, dvs flyttat, vilket väl stämmer överens med vad som anges på Härads-ekonomiska kartan som ritades efter Laga skiftet på 1860-talet.

Sjöbergs hade en häst kallad Pyret som lyckade sparka sönder en inhägnad till grannen Rolins grisar varvid de tog sig till att springa sin väg. Att ha djur är inte så enkelt, dottern Annelies kaniner och hund gjorde också även de sina raider in på granntomten, inte alltid så populärt när trädgårdslanden utsattes för deras besök.

Besök hos grannar var för Annelie annars rätt så vanligt. Hon lekte med Zidéns, Hermelins, Anderssons, von Kocks, Erikssons, och som hon berättar, det var ett evigt badande, alla hade pool.

Många är de personer som far och dotter Sjöberg minns och hur de var relaterade till varandra. Några av dem hade särskilda öknamn och en del skulle man nog kunna anse vara original. Historierna och minnena låter sig inte återberättas i skrift men de visar alla på att tillvaron även under 1970-talet i Bleckstad var nöjsam på många sätt.

Åke Sjöberg var ingenjör och arbetade en tid med byggnation vilket gjorde att han blev involverad i renoveringen av ett hus i Hospitalskvarteret som senare blev bostad åt Aino Hermelin och hennes make James. Det var hennes pappa Nils som låg bakom renoveringen.

Den blev ganska omfattande eftersom huset stod på osäker grund, det lutade flera grader, och var mer eller mindre murket i dess nedre delar. Huset utökades med en våning.

Vid grävning och nedsättning av stolpar kom man åt markens ursprungliga användning, fattigkyrkogården, vilket resulterade i fynd av flera mänskliga kvarlevor. Man hittade skelett i fyra lager på varandra. Tyvärr, säger jag som skriver det här, så var det inte då så noga med arkeologisk undersökning som det är i dag, detta eftersom det troligen inte enbart rör sig om en fattigkyrkogård, utan om kyrkogården till helgeandshuset och franciskanernas konvent (kloster).

Bokhem

Nils Åke Zieden och hans hustru Kerstin flyttade in i Bokhem 1956. Huset hade byggts med Olle Pettersons far som byggmästare på uppdrag av Hammarkinds häradsallmanning. Det blev skogvaktarfamiljens tjänstebostad fram till det att den formen av bostäder upphörde och man köpte loss huset omkring 1975.

Nils Åke hade innan han kom till Bleckstad haft flera års praktik i skogen och gått igenom skogvaktarutbildning i Arbro, norr om Bollnäs i Hälsingsland, men även utbildats i Skinnskatteberg och i Avesta. Han hann även tjänstgöra på länsnivå innan han kom till Hammarkind, en uppgift som innebar bland annat att hålla kontakt med och bistå alla länets ”privata” skogsägare till skillnad från när han blev skogvaktare i Hammarkind då arbetet gällde de skogar som de ”privata” ägde genom att vara delägare i häradsallmanningen.

Skogvaktararbete bestod av mycket vistande i själva skogarna, kontroll av träden, undervegetationen och även sökandet efter skadeinsekter. Som en extra bonus fick han många upplevelser av det vanliga djurlivet såsom älgar, hjortar, större hönsfåglar såsom tjäder mm. Som en del av tjänsten hade han jakträtt i ”sina” skogar och fiskerätt i sjön Asplången.

Hammarkinds häradsallmanning omfattade då omkring 2500 tunnland och senare omfattade arbetet även Mennings häradsallmanning på omkring 1200 tunnland. Det innebar en hel del resande med bil och massor med långpromenader och sammanträden. För att klara arbetet försågs han tidigt med biltelefon, vilken drevs på bilens vanliga batteri, vilket inte alltid var så lyckat eftersom bilen inte alltid ville starta. Efter det att Nils Åke slutat har antalet skogvaktare i länet undan för undan reducerats och mycket av deras arbete är nu rent kontorsarbete med moderna dator och digitaliserade kartor till sin tjänst.

Även om arbetet formellt enbart omfattade häradsallmanningen så blev han då och då kontaktad av de ”privatas” skogsägarna för att bistå dem med råd och rön.

Volymen som skall avverkas årligen var reglerad och likaså hur man skulle förhålla sig till att lämna kvar fröträd och hur återplanteringen skulle ombesörjas. Det var inte alltid att häradsallmanningens ägare, via dess styrelse, var så benägna att följa de statliga direktiven vilka skulle bevakas av skogvaktaren eller dennes chef jägmästaren.

Skogsavverkningen har moderniserats. Under slutet av 1940-talet var Nils Åke i Dalarna och där var man då 2 som stämplade, markerade vad som skulle fällas, 20 huggare och 10 körare

med hästar, på en yta som idag sysselsätter en man och dennes avverkningsmaskin. Dessutom tar det betydligt kortare tid att avverka samma yta som då. Men skogen är mer sönderkörd.

Kerstin var sjuksköterska och tjänstgjorde en tid på Söderköpings lasarett för att under sina sista 30 år i tjänst arbeta på Storängens vårdhem. Det innebär att hon inte haft så stora kontakter i tjänsten med invånare från Bleckstad, men en och annan tjänstgjorde precis som hon på Storängen.

Nya familjer har flyttat in i Bleckstad, men kontakterna mellan familjerna fungerar inte som förr i tiden. När man kom ny till en by så gick man runt och presenterade sig och hälsade, man kunde alltid ha vägarna förbi och tittat in till varandra. Så fungerar det inte i dag, varken i Bleckstad eller på annan plats. Ofta är alla vuxna i familjen yrkesverksamma utanför hemmet vilket får som följd att ingen är hemma om man råkar ha vägen förbi.

Midsommarfesterna, som ovan omnämnts, var en viktig del i det sociala livet i Bleckstad. Det var ofta barnen som låg bakom och som bjöd in sina kamrater och deras föräldrar. Men det är klart att det var en del bakande, putsande och fejanande före festerna. Charader skulle skapas, lekar organiseras, rep till dragkampen tas fram och Rune Andersson skulle kontaktas för att spela på sitt dragspel till de vuxnas dans på andra våningen i Bokhem. Småningom spreds ryktet att det var midsommarfest i Bleckstad och det dök upp helt okända personer på festerna, något som inte var meningen och som till slut innebar att det inte längre blev några tillställningar. Kerstins bror lär ha filmat en eller ett par av festerna.

Man minns med glädje att alla, oavsett hur stor gård man hade eller vilken funktion man hade, umgicks och trivdes tillsammans.

Bokhem

Det byggdes en del nya hus i byn innan Ziedéns kom dit. Där magasinet nu ligger så fanns förr ett gammalt bostadshus där bland Hermelins har bott, men det revs så småningom.

Landsvägen var till en början grusväg och ganska dåligt skött. En av orsakerna var att en hel del större lastbilar for och hämtade och återkom med grus från sandtagen i Östra Ryd. Deras framfart när det gäller hastighet borde varit, i några fall, betydligt lägre.

Förutom dessa bilar, så kom det, med ett mycket lugnare tempo, fiskbil från S:t Anna varje fredag och under veckan dessutom en matbil som tillhandahöll specerivaror mm. Mjölk hämtade man från Karlsons (Berges) dagligen och man betalade på ett enkelt sätt, man la

pengarna i ett kuvert i brevlådan. Här minns berättarna och undertecknad den feta färskmjölken och grädden på den, hur man kunde sätta fil, hur det ibland kunde göras ostkaka och av råmjölken kalvdans (råmjölkspannkaka). Det var härliga tider, men opastoriserade tider.

Telefon fick man redan när man flyttade in, men det tog tid. Nu är det bredband som är på gång, men det har man sagt nej till. Det är inget för åldringar och dessutom vet man ju inte när det kommer andra nymodigheter. Tekniken förändras med rasande fart.

Bleckstads kärnby

I en av gårdarna i kärnbyn levde och verkade slaktare i flera generationer.

Stig Eriksson skriver: Vår farfar ägde gården först, hans namn var Oskar Eriksson och jag tror att det var han som drev slakteriverksamhet vid Brobyvägen efter att ha slutat med lantbruket. Oskars fru, vår farmor, dog 1935. Deras barn hette Svea, Ivan, Elof och Tyra.

Ivan och Elof var också slaktare samt lantbrukare. Sedermera tog vår far Elof Eriksson över gården, jag tror det var 1940, och drev den tillsammans med vår mamma Stina Eriksson. De fick 4 barn: Stellan, Elsy, Sture och Stig. Och det var Stellan och Stig som hjälpte vår pappa att slakta på gårdarna runt om i bygden varje höst och vår, fram till att vår far avled 1976. Sedan dess har slaktande upphört.

Efter det att vi drivit gården tillsammans tog vår bror Sture Eriksson över gården 1980, och han driver den vidare tillsammans med sin fru Gunilla och barnen David och Anna. Och i dag är det Sture som får hjälp av sin son David att sköta gårdens alla sysslor i form av ett betydligt modernare lantbruk än som det var under 1940-talen och ett par årtionden och därefter.

En del av Bleckstads kärnby

Som det ofta förhåller sig så kommer man som jordbrukarbarn tidigt i kontakt med den dagliga skötseln av djuren, sådden och skogen, så gällde även ungdomarna i kärnbyn, berättar Stig Eriksson. Oftast var det väl pojkarna som fick börja sköta enklare utomhussysslor, såsom mjölkningen, medan flickorna bistod modern i det inre arbetet. Under faderns inkallelse, värnplikt el dyl, så fick pojkarna ett ökat ansvar. Dessutom var det naturligt att, även om, som Stig, man arbetade utanför hemmet, på ledig tid från det andra arbetet ta sig hemåt och bli

lantbrukare på kvällar, lediga dagar och under semester från ex Makroplast där han var verksam.

Men detta var när man blev tillräckligt vuxen för rejäla arbetsinsatser. Innan så umgicks man, lekte man, med alla barnen i hela Bleckstad. Man byggde kojor i skogen, man åkte spark, åkte skidor i backarna hos Hermelins. Det var ju många barn: Hermelins hade fyra, Erikssons hade fyra, Anderssons hade tre, Rolins hade väl sex barn, Ziedéns hade också fyra barn. Visserligen var det lite olika ålder, men det gick bra ändå. Och så spelade man fotboll på en gräsyta där Olle Petersson bodde.

Skötseln av jordbruket krävde mångas insats och Stig berättar att man var tre generationer som bodde på gården, hans morfar och mormor och hans farfar, förutom föräldrarna och barnen. Alla bidrog var och en på sitt sätt att sköta sysslorna. Den äldsta generationen kom ibland att få ett stort ansvar för att ta hand om den yngsta generationen. De äldre hade dock inte levt hela sitt liv där utan i något fall kom man inflyttande när man blev ”pensionär”.

Familjerna umgicks i byn, speciellt innan TV:n gjorde sitt intåg i slutet av 1950-talet. Man samlades för prat, kaffedrickning och herrarna spelade ofta kort och en och annan grogg intogs nog även. På gården anordnades mer eller mindre offentlig logdans på logen i Bleckstad. Vem som svarade för musiken kom inte helt fram under vårt samtal, men förutom tidigare nämnde Rune Andersson så kom även bröderna Karlsson, vaktmästarna på Ramunderskolan, samt familjen Gustavsson m fl musiker.

Under sommartid utökades gårdens invånare genom att drängar och pigor kom att bo och arbeta där. Ofta rörde det sig om släktingar eller när bekanta yngre personer som på så sätt fick ett sommararbete. Det hände även under annan tid på året att någon äldre tillfälligt bodde på gården, en person som utförde några sysslor och avlönades kanske enbart genom att få husrum och mat.

Arbetet på gården sköttes med hästar som arbetsdjur, oxar fanns inte längre under den här tiden. Sedan kom det traktorer och andra maskiner. Och traktor det lärde man sig som ung pojke att köra tidigt, så pass tidigt att man hade problem med att få ned kopplingen, den var trög och man var inte tillräckligt lång för räckta till pedalen. Särskilt körkort behövdes inte, som nu, utan när man var tillräckligt duktig så kunde man få ge sig ut på vägen och sköta transporter in till och från staden.

Som vuxen och efter att ha bott på annan plats återvände Stig till Bleckstad genom att han byggde huset kallat Täppan. Det skedde under åren 1979 och 1980 och där blev han och hans familj kvar till 1986. Namnet kommer av en förkortning av Steppkärrstäppan som var namnet på ett område, en del av Bleckstad, och som förkortades till Täppan. Såvida Stig vet så har fastigheten bytt ägare några gånger efter det att hans familj sålde den.

Täppan

Stigs mor har samlat fotografier och tidningsurklipp som nu förvaltas av Stigs syster. Där finns bilder på skolbarn, dödsannonser, om branden 1953 och mycket mycket annat. Allt, liksom Brita Hermelins samlingar, väl värt djupare studier.

Branden, som inträffade samma år som Stig föddes, ”upplevde” han som liggande i barnvagnen utanför familjen hus. Man hade evakuerat alla boende, och dessutom en massa möbler och annat, eftersom man var rädd för att även mangårdsbyggnaderna skulle drabbas av elden. Så blev det nu inte, men en del av utrustningen kom att hamna lite här och där, och för honom har berättats att besticklådan hittades i svinhuset några veckor efter branden. Branden upptäcktes av en kusin till Stig, som vaknade under natten av det flammade utomhus.

Lantbruket

Förutsättningarna för att driva storjordbruk i Bleckstad finns inte. Själva naturen är ett hinder för det. Här finns det områden med kullar, nästan som små berg, det är kuperat, det finns områden med trånga dalgångar, svackor, det finns markområden som är våta, fd kärrområden osv. Men, det finns goda förutsättningar för att bedriva jordbruk i mindre skala och området lämpar sig mycket bra för verksamhet med mjölkproduktion. En typisk mellanbygd lämpad för djurhållning, framhåller Magnus Berge (född Karlsson).

Jorden, eller marken, är inte så lättarbetad, det är mycket lera och styv sådan, dock ej särskilt mycket sten i marken. I de lägre djupare partierna är marken av moränkaraktär. Detta gör att odling sker i första hand som foder för nötboskapen. Tidigare förekom givetvis även odling av brödsäd för det egna hushållets räkning, och detta fortgår även idag men i mycket liten utsträckning.

Köttproduktion har förekommit, men nu är det mjölkproduktion som gäller. Mjölken såldes förr direkt till användarna, man kom till ladugården med sin kruka och fick det man behövde för en eller två dagars användning i hushållet. Det innebar att man använde den i familjerna som dryck, till bakning och till sättning av fil och ystning av ost. Numera körs mjölken, med

smärre undantag, till centraliserade producenter, mejerier, något som ju fanns i Söderköping sedan slutet av 1950-talet, det som nu kallas Fix-området.

Brukaren av Rosenhill, Alvar Larsson, jobbade en tid på Fullerstad som mjölkkörare, dvs han hämtade deras mjölk och körde den till Söderköpings Brunn och andra kunder, såsom mjölkaffärer. Nu kommer det tankbilar och hämtar mjölken.

Hästen försvann undan för undan som ”jordburksmaskin” i och med att traktorer kom i funktion under 1950-talet och senare ännu mer när skördetröskor mm kom i bruk. En intressant utveckling, menar undertecknad, det lär enligt tillgänglig statistik aldrig funnit så mycket i hästar i vårt land som det gör i dag, men värt att notera de har en helt annan funktion än ”jordbruksmaskiner” eller ”stridsfordon”.

Nötboskapen är av genetiskt förädlad SRB eller SLB-typ, dvs Svenska Rödbrokgig (Rödbrun) Boskap eller av Svensk Låglandsboskap (den svartvita boskapen). Kött djuren som kan ses i vårt land är ofta av importerade raser och förekommer knappast alls inom Bleckstads jordbruksområde.

I gamla bouppteckningar från senare delen av 1800-talet kan man finna att man värderar en oxe till ca 150 kronor/eller riksdaler, och ett par till det dubbla. En ko värderas till ca 10, kanske 15 kronor/riksdaler, och en höna till 1 krona/riksdaler. Min samtalspartner Magnus Berge på Bleckstads Mellangård informerar mig om att en mjölkko idag kanske kostar omkring 10 000 kronor. En modern mjölkko ger dock kanske 3 gånger mer mjölk än vad en ko gav på 1950-talet.

Det skulle innebära att en oxe, om sådan fanns nu för tiden, skulle kosta ca 150 000 kronor och ett par det dubbla. En högklassig traktor, oxens och hästens ersättare, kostar i nyinköp mellan en halv och en miljon. Det är ju betydligt mer än den gamla ”traktorn”, oxarna, men den moderna traktorn är betydligt effektivare och snabbare och månsidigare. Sedan andra världskrigets slut har lantbruksverksamheten förändrats från att ha varit, lite överdrivet kanske, menar jag, på samma skötselnivå som på 1800-talet, till att bli en hypermodern, teknisk produktionsapparat.

Skogen som tillhör gårdarna i Bleckstad sköts på det sätt den skall skötas, man avverkar tall och gran när träden uppnått mogen ålder, dvs 60-80 års ålder. Därefter sker nyplantering vilket innebär att den som planterar inte får uppleva skördetillfället. Man lär sig planera långsiktigt för kommande generation, menar Magnus Berge, något som också gäller för hans politiska aktivitet. På en fråga som undertecknad ställer (Kan man avverka en tall och köpa en päls för vinsten?) så säger Berge att efter att alla kostnader betalats så kanske en fullväxt tall ger ett netto på 500 kronor, så det räcker nog inte till en päls, men kanske till en blus eller skjorta.

Skogarna täcker omkring halva arealen av gårdarna som tillhör Bleckstad. Originellt nog så används de som betesmark, något som är förhållandevis ovanligt i södra Sverige.

Lantbruket i Bleckstad har på sätt och vis varit beroende av, och är fortfarande, av sin närhet till Söderköpings stad. Flera av de som drivit jordbruk har haft möjlighet att sälja sina

produkter i staden, de har haft möjlighet till olika former av bisysslor i staden, bland annat vet man att det inte var ovanligt att bönderna svarade för transporter av brunnsgäster från tåg och båt till själva Brunnen. Det förekom även förr i tiden att man fick svara för längre ”långtradartransporter” till kungliga huvudstaden. Bisysslor förekommer även nu men är av annan karaktär. Familjen Berge driver t ex en restaurang mm vid kanalhamnen.

Bleckstads kärnby kommer givetvis att förändras när riksväg E 22 kommer att förläggas närmare byn. Det blir en anslutning till riksvägen på Kolstads markområde, något som kan komma att innebära att marken i dessa delar av Bleckstad blir än mer attraktiv för uppförande av bostäder och kanske även annan verksamhet. Men det är svårt att sja om framtiden men så mycket är klart att tillgängligheten till och från Bleckstad förbättras.

Mellangården

Mellangården är eller var inte enbart en gård utan ett par gårdar förr i tiden. Begreppet Mellangården syftar således inte enbart på den mellersta gården vid bygatan av i dag, utan bland annat på Rosenhill som en gång i tiden var en del av Mellangården, och även nu för tiden ibland kallas Mellangården.

Situationen förändrades i samband med Laga skiftet och i samband med etableringen av nyare bostäder i området. Mark har bytt ägare, arrenderats och bytt ägare, vilket innebär att förhållandena inte är helt jämförbara mellan gamla tider och nutiden. Vi konstaterar, Magnus Berge och undertecknad, att beteckningen på markytor via Lantmäteriets beslut bytt namn.

De båda ställverken, ett i Kolstad och ett i Bleckstad, benämns nu båda Kolstad. Gården Gärdet ligger fortfarande i Bleckstad men är omgärdad av Bogsten, vilket blivit följden av att man köpt marken och Lantmäteriet därvid ändrat beteckningen. Vi tycker båda att det kanske är rationellt, men ur historisk synpunkt kunde man nog haft kvar de gamla beteckningarna.

Vi för en lång diskussion om benämningen Blixsta och Bleckstad, vad är korrekt och vad är fel. Vi är överens om att det formella namnet på byn enligt lagfarter och ägohandlingar i dag är Bleckstad, men vi är båda medvetna om att det förekommit en hel del olika skrivningsvarianter och muntligt lever de kvar. Jag planerar att senare beskriva det historiska läget när det gäller hur man skrivit i olika dokument.

Byn består dock som den alltid har gjort av tre delar, Västergården, Mellangården och Östergården. Detta ser man på den äldsta kartan från mitten av 1600-talet, men man ser på modernare kartor att antalet fastigheter, bostäder, och ägare varit betydligt fler, kanske 7-8 stycken, innan laga skiftet splittrade stora delar av byn. Östergården är fortfarande, som den var då, den till ytan största gården.

Del av Bleckstads kärnby

Givetvis påverkade sönderdelningen av byn det sociala livet, men även under mitten av 1900-talet så umgicks man med alla i byn. Speciellt märker man det på barnen och ungdomarna som på olika sätt ”lekte” med varandra. Det var förhållandevis barntätt, några familjer med många barn visserligen i lite olika ålder, men det gick bra ändå. Pojkarna, som var ganska många, spelade bandy, ishockey och fotboll. Ziedéns spolade en yta vintertid och satte upp julgransbelysning så att pojkarna kunde spela när det var mörkt, berättar Magnus.

Spelade gjorde man även på annat sätt. Ett par av pojkarna Ziedéns trakterade instrument, med hög kvalitet, liksom Gunnar Hermelin och Rune Anderssons son m fl och bland dem även Magnus Carlsson (Berge) som spelade elgitarr. Ja det var faktiskt så att både Beatles och Rolling Stones spelade i Bleckstad, om än i form av mer lokal besättning. Den i hela Sverige kände norrköpingsbon Claes-Göran Hederström deltog under en period i övningarna. Man repade i Ziedéns källare och i den gamla mangårdsbyggnaden i Östergården.

Den tidigare nämnda dansbanan var barnen för unga för att nyttja och uppleva, den var borta. Det samma gäller Lantbruksmässan som genomfördes i området på 1950-talet. Det var, menar Berge, en jättegrej.

Tack

Ett stort tack till alla som medverkat under samtalen. Det har varit fantastiskt trevligt, intressant och roligt att få lyssna på allt man upplevt och varit med om, mycket mer än vad som här återgivits.

Jag hoppas att min dotter Kristina, hennes make Sören Boquist och deras båda döttrar Sofia och Ida, bosatta i Valsberg, Bleckstad, skall tycka det är intressant att ta del av hur det var i Bleckstad innan de flyttade dit för några år sedan.